

Sygn. akt II CSK 420/19

POSTANOWIENIE

Dnia 20 maja 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Agnieszka Piotrowska

w sprawie z wniosku S. K.

przy uczestnictwie J. K., K. P., A. D.

i K. P.

o stwierdzenie nabycia spadku,

na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 20 maja 2020 r.,

na skutek skargi kasacyjnej wnioskodawczyni

od postanowienia Sądu Okręgowego w K.

z dnia 21 marca 2019 r., sygn. akt II Ca (...),

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 24 października 2018 r. Sąd Rejonowy w K. stwierdził, że spadek po J. K., zmarłej w dniu 21 listopada 2015 r. w K. na podstawie testamentu notarialnego z dnia 11 sierpnia 2014 r. nabył K. Ł. P. z dobrodziejstwem inwentarza. Postanowieniem z dnia 21 marca 2019 r. Sąd Okręgowy w K. oddalił apelację wnioskodawczyni S. K. . W związku ze skargą kasacyjną wnioskodawczyni od tego postanowienia należy przypomnieć, że skarga kasacyjna jest nadzwyczajnym środkiem zaskarżenia przysługującym od prawomocnych orzeczeń sądu drugiej instancji, służącym ochronie interesu publicznego przez zapewnienie jednolitości wykładni i stosowania prawa, wkład Sądu Najwyższego w rozwój prawa i orzecznictwa oraz eliminowanie z obrotu prawnego orzeczeń wydanych w postępowaniu nieważnym lub orzeczeń

oczywiście niezgodnych z prawem. Stosownie do 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania w razie wykazania przez stronę, że w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Z punktu widzenia funkcji oraz założeń skargi kasacyjnej jako nadzwyczajnego środka zaskarżenia, rolą „przedsądu” jest wstępna selekcja skarg pod kątem spełniania wymienionych wyżej kryteriów (przyczyn kasacyjnych) kwalifikujących skargę do jej przedstawienia Sądowi Najwyższemu w celu merytorycznego rozpoznania.

Wnioskodawczyni oparła wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania na przyczynach objętych art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 3 k.p.c. Wskazała, że w sprawie występuje nieważność postępowania i powołała się na konieczność zapewnienia możliwości udziału w postępowaniu wszystkim zainteresowanym. Skarżąca sformułowała zagadnienie prawne na gruncie art. 941 k.c. w zw. art. 58 § 1, 2 i 3 k.c. dotyczące kwestii, czy w sprawie o stwierdzenie nabycia spadku Sąd bada skuteczność zawartego w testamencie wydziedziczenia określonych osób, gdy z okoliczności sprawy wynika, że testament został spisany w celu obejścia ustawy, a ponadto nie zostałby sporządzony bez oświadczenia o wydziedziczeniu.

Wnioskodawczyni nie poparła powołanych przyczyn kasacyjnych szczegółowym wywodem prawnym, odwołując się w tym zakresie do uzasadnienia podstaw kasacyjnych. Tymczasem w świetle ustalonego orzecznictwa Sądu Najwyższego, czym innym jest uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania, którego celem jest wykazanie przynajmniej jednej przyczyny kasacyjnej, a czym innym uzasadnienie podstaw kasacyjnych, badanych dopiero na etapie merytorycznego rozpoznania skargi. W odniesieniu do twierdzeń skarżącej, że ze względu na zawarte w testamencie spadkodawczyni oświadczenie o wydziedziczeniu dzieci spadkodawczyni i jej wnuków, uczestnikami postępowania o stwierdzenie nabycia spadku powinni być także dalsi zstępni spadkodawczyni (wnuki i prawnuki), jako osoby mające interes prawny w udziale w tym postępowaniu, zaś niewezwanie ich do udziału w sprawie skutkowało nieważnością postępowania ze względu na pozbawienie ich możliwości ochrony swych praw

(art. 510 § 1 k.p.c. w zw. z art. 379 pkt 5 k.p.c. w zw. z art. 670 k.p.c. i art. 386 § 2 k.p.c.) należy podnieść, że zgodnie z utrwalonym w orzecnictwie Sądu Najwyższego poglądem, niewzięcie przez zainteresowanego udziału w sprawie rozpoznawanej w postępowaniu nieprocesowym nie powoduje nieważności postępowania (por. uchwała siedmiu sędziów Sądu Najwyższego, zasada prawna z dnia 20 kwietnia 2010 r., III CZP 112/09, OSNC 2010, nr 7-8, poz. 98). Nieważność postępowania nieprocesowego z przyczyny określonej w art. 379 pkt 5 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. może zachodzić tylko w stosunku do uczestnika postępowania, a zatem w stosunku do tego, kto w tym postępowaniu bierze udział po wskazaniu go przez wnioskodawcę i doręczeniu odpisu wniosku, po wzięciu udziału w sprawie z własnej inicjatywy albo na skutek wezwania przez sąd (art. 510 k.p.c.). Wyłączone jest zatem stosowanie art. 379 pkt 5 w zw. z art. 13 k.p.c. w odniesieniu do osób, które nie stały się uczestnikami postępowania i którym przysługuje prawo żądania wznowienia postępowania na podstawie art. 524 § 2 k.p.c. (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 24 października 2013 r., IV CSK 69/13, OSNC-ZD 2014/4/35).

Wnioskodawczyni nie wykazała także nieważności postępowania apelacyjnego motywowanej przez nią nieuwzględnieniem złożonego w dniu 20 marca 2020 r. (k.656-657 akt) wniosku fachowego pełnomocnika skarżącej o zmianę terminu rozprawy apelacyjnej wyznaczonej na dzień 21 marca 2020 r. W orzecnictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się, że wydarzeniem nadzwyczajnym w rozumieniu art. 214 § 1 k.p.c. uzasadniającym odroczenie rozprawy może być choroba strony bądź jej pełnomocnika uniemożliwiająca udział w posiedzeniu sądu. Nadzwyczajne wydarzenie w postaci choroby pełnomocnika procesowego musi jednak stanowić przeszkodę, której nie da się przezwyciężyć; sytuacja ta zachodzi tylko wtedy, gdy pełnomocnik strony - ze względu na chorobę - nie miał możliwości ustanowienia swojego substytutu procesowego (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 6 października 1995 r., I CRN 150/95, nie publ. oraz z dnia 8 października 1998 r., II CKN 757/97, nie publ., z dnia 30 listopada 2004 r., IV CK 304/04, nie publ. oraz z dnia 1 marca 2018 r., III PK 19/17, nie publ.). Tymczasem z twierdzeń skarżącej wynika, że ustanowiony przez nią pełnomocnik przebywał na zwolnieniu lekarskim od dnia 11 lutego 2020 r., O terminie rozprawy

apelacyjnej został zawiadomiony osobiście w dniu 18 lutego 2020 r. (k. 658 akt), a zatem miał wystarczająco dużo czasu na ustanowienie substytuta; nie sposób zatem przyjąć, że zaniechanie odroczenia rozprawy apelacyjnej przez Sąd Okręgowy istotnie pozbawiło wnioskodawczynię możliwości obrony jej praw na rozprawie apelacyjnej.

W odniesieniu do sformułowanego przez skarżącą zagadnienia prawnego należy przypomnieć, że istotnym zagadnieniem prawnym w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. jest problem nowy i dotychczas niewyjaśniony, dotyczący ważnego abstrakcyjnego zagadnienia jurydycznego, którego rozstrzygnięcie przez Sąd Najwyższy przy okazji rozpoznania skargi kasacyjnej przyczyni się do rozwoju prawa i orzecznictwa oraz będzie miało znaczenie nie tylko dla tej konkretnej, jednostkowej sprawy, ale także dla innych podobnych spraw. Skarżący powinien sformułować to zagadnienie w sposób przyjęty przy przedstawianiu przez sąd powszechny zagadnienia prawnego do rozstrzygnięcia przez Sąd Najwyższy; przedstawić pogłębiony wywód prawny uzasadniający zgłoszone wątpliwości, wykazać zasadność preferowanego sposobu jego rozstrzygnięcia, a także wadliwość rozwiązania przez Sąd drugiej instancji postawionego problemu prawnego w sposób rzutujący na wynik sprawy.

Przedstawione przez skarżącą zagadnienie nie spełnia przytoczonych wyżej wymagań, ponieważ nie zostało poparte odpowiednim wywodem prawnym zawierającym odniesienia do poglądów doktryny i stanowiska judykatury, a skarżąca ograniczyła się do postawienia pytania do rozstrzygnięcia przez Sąd Najwyższy. Skonfrontowanie tak sformułowanego zagadnienia z treścią uzasadnienia zaskarżonego orzeczenia nie pozwala na przyjęcie, że jego rozstrzygnięcie ma znaczenie dla niniejszej sprawy. Zmierza ono bowiem w istocie do podważenia ustaleń faktycznych, które poczyniły Sądy *meriti*, co w postępowaniu kasacyjnym jest niedopuszczalne (art. 398³ § 3 k.p.c.). Skarżąca pomija także, że istotą instytucji wydziedziczenia uregulowanej w art. 1008-1010 k.c. jest pozbawienie osoby uprawnionej do zachowku z mocy art. 991 § 1 k.c. przysługującego jej prawa. Ważność i skuteczność wydziedziczenia zależy natomiast nie tylko od dokonania go w ważnym testamencie, ale także od dokonania go z przyczyny wymienionej w art. 1008 pkt 1-3 k.c. w sposób

umożliwiający zidentyfikowanie przyczyny wydziedziczenia (art. 1009 k.c.). Bezskuteczne jest również wydziedziczenie, jeżeli okaże się, że uzasadniająca je przyczyna w rzeczywistości nie istnieje albo że spadkodawca przebaczył uprawnionemu do zachowku (art. 1010 k.c.). W orzecznictwie Sądu Najwyższego nie budzi wątpliwości, że skoro wadliwe wydziedziczenie nie wywołuje skutku zamierzonego przez spadkodawcę, uprawniony może dochodzić zachowku powołując się na nieważność lub bezskuteczność wydziedziczenia (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 23 czerwca 1998 r., III CKN 561/97, nie publ., z dnia 7 listopada 2002 r., II CKN 1397/00, nie publ. oraz z dnia 9 grudnia 1974 r., I CR 873/74, nie publ. oraz uchwała Sądu Najwyższego z dnia 24 stycznia 2007 r., III CZP 149/06 OSNC 2007/12/178).

W tym stanie rzeczy orzeczono, jak w sentencji.

jw